

NOTATKA / NOTE

Pierwsze stwierdzenie *Agrilus mendax* MANNERHEIM, 1837 (Coleoptera: Buprestidae) w Górach Świętokrzyskich

First record of *Agrilus mendax* MANNERHEIM, 1837 (Coleoptera: Buprestidae) in the Świętokrzyskie Mountains

Marek MIŁKOWSKI

ul. Królowej Jadwigi 19 m. 21, 26-600 Radom; milkowski63@wp.pl

KEY WORDS: Buprestoidea, faunistic record, Świętokrzyski National Park.

Agrilus mendax to gatunek rozprzestrzeniony w północnej oraz w centralnej Europie. Wszędzie sporadycznie spotykany. Rośliną żywicielską larw jest głównie jarząb pospolity *Sorbus aucuparia* L., choć notowany był również z jarzębu mącznego *S. aria* (L.) CRANTZ. i jarzębu brekinii *S. torminalis* (L.) CRANTZ. (BURAKOWSKI i in. 1985, BÍLÝ 2002, HAAS i PÜTZ 2019). W Polsce podawany z pojedynczych stanowisk, głównie na podstawie starych danych (BURAKOWSKI i in. 1985). W ostatnim czasie znaleziony został w Puszczy Kozienickiej i w Puszczy Białowieskiej (GUTOWSKI i MIŁKOWSKI 2008, GUTOWSKI i in. 2019).

Poniżej przedstawiam pierwsze stanowisko gatunku zlokalizowane w Górach Świętokrzyskich:

– DB94 Świętokrzyski Park Narodowy, obręb ewidencyjny Celiny-Podgórze, oddz. 19m, 3 II 2023, 2 exx., z żywego pnia jarzębu pospolitego *Sorbus aucuparia*, zebranego do hodowli 8 I 2023, leg. et cult. M. MIŁKOWSKI, L. BUCHHOLZ.

Typ siedliskowy lasu to las mieszany wyżynny wilgotny (LMwyzw). W drzewostanie, obok innych gatunków drzew, spotykane są stare, głównie obumarłe i obumierające jarzęby pospolite. Zaobserwowano w nich dawno opuszczone żerowiska opiętków. *A. mendax* wyhodowano z żywego, grubego pędu odroślowego o średnicy 48-50 mm, wyrosłego u nasady pnia starego, obumarłego jarzębu (ryc.). Z martwych pędów odroślowych, otrzymano przedstawicieli kózkowatych Cerambycidae: *Stenostola dubia* (LAICHARTING, 1784) – 5 exx. i *Leiopus nebulosus* (LINNAEUS, 1758) – 1 ♀.

Według obserwacji poczynionych w Brandenburgii i północnych Łużycach, gatunek preferuje

chłodne, zacienione i wilgotne siedliska z autochtonicznym udziałem świerka i jodły (HAAS i PÜTZ 2022). Podobne obserwacje dotyczą stanowisk zlokalizowanych w Puszczy Kozienickiej (gdzie zasiedla również łągi olszowo-jesionowe) (GUTOWSKI i MIŁKOWSKI 2008), a także wyżej wymienionego stanowiska w Górach Świętokrzyskich. HAAS i PÜTZ (2022) zwracają uwagę na zagrożenie wymarcia izolowanych populacji opiętka *A. mendax*, charakteryzującego się stosunkowo niewielkimi zdolnościami dyspersyjnymi. Zdaniem tych autorów przyczynia się do tego m.in. przesuszenie siedlisk sprzyjające przedwczesnemu zamieraniu starych jarzębów.

A. mendax umieszczony został na Czerwonej Liście Zwierząt Ginących i Zagrożonych w Polsce (PAWŁOWSKI i in. 2002), w kategorii DD (o statusie słabo rozpoznanym i zagrożeniu stwierdzonym, ale bliżej nieokreślonym). Gatunek związany jest z dobrze zachowanymi drzewostanami. Większość współczesnych stanowisk na terenie kraju znajduje się na obszarach chronionych – w parkach narodowych i w rezerwach przyrody (GUTOWSKI i MIŁKOWSKI 2008, GUTOWSKI i in. 2019, niniejsze badania). Z uwagi na stosunkowo liczne występowanie gatunku w Dolnych Łużycach (Brandenburgia) i Górnych Łużycach (Saksonia) (HAAS i PÜTZ 2022) bardzo prawdopodobne jest, że *A. mendax* zasiedla również lasy łąkowe w dolinie Odry, w polskiej części Łużyc.

Ryc. Imago *Agrilus mendax* i żerowisko larwalne w roślinie żywicielskiej (A); siedlisko *A. mendax* (B)

Fig. Imago *Agrilus mendax* and larval gallery on its host plant (A); habitat of *A. mendax* (B)

PIŚMIENNICTWO

- BÍLÝ S. 2002. Summary of the bionomy of the Buprestid beetles of Central Europe (Coleoptera: Buprestidae). Acta Entomologica Musei Nationalis Pragae, **Suppl. 10**: 1-104.
- BURAKOWSKI B., MROCZKOWSKI M., STEFAŃSKA J. 1985. Buprestoidea, Elateroidea i Cantharoidea. Chrząszcze – Coleoptera. Katalog Fauny Polski, **23**, 10: 1-402.
- GUTOWSKI J.M., KRÓLIK R., ŁUGOWOJ J., SUĆKO K., SWEENEY J. 2019. New data on the occurrence of buprestid beetles (Coleoptera: Buprestidae) in the Białowieża Primeval Forest. Leśne Prace Badawcze, **80** (2): 167-176.
- GUTOWSKI J.M., MIŁKOWSKI M. 2008. Bogatkowate (Coleoptera: Buprestidae) Puszczy Kozienskiej. Parki Narodowe i Rezerwaty Przyrody, **27** (2): 49-85.
- HAAS R.W., PÜTZ A. 2019. Zur rezenten Verbreitung des schiefspitzigen Schmalprachtkäfers *Agrilus mendax* MANNERHEIM, 1837 in Sachsen (Coleoptera, Buprestidae). Entomologische Nachrichten und Berichte, **63** (3): 33-38.
- HAAS R.W., PÜTZ A. 2022. Über die Entdeckung der größten aktuellen Vorkommen von *Agrilus mendax* MANNERHEIM, 1837 in der brandenburger Niederlausitz und der sächsischen Oberlausitz mit ergänzenden Angaben zur Bionomie der Art (Coleoptera, Buprestidae). Entomologische Nachrichten und Berichte, **66** (2): 149-161.
- PAWŁOWSKI J., KUBISZ D., MAZUR M. 2002. Coleoptera Chrząszcze (ss. 88-110). [W:] GŁOWAĆSKI Z. (red.): Czerwona lista zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce. Wydawnictwo Instytutu Ochrony Przyrody PAN, Kraków.

Wpłynęło: 15 lutego 2023
Zaakceptowano: 14 marca 2023